

Atzeret Attunement

שבועות 2 תשע"ד

In memory of : Aryeh Leib ben Sender Asher zl
and Reuven ben Yaakov Ha Levi zl

THE BOOK OF

OUR HERITAGE

THE MONTH OF SIVAN ♦ 773

חג השבועות • הלון התבה • חג השבועות

2 קפד 7 חג

Shavuos — the names of the Festival

THE FESTIVAL IS REFERRED TO BY four names: the Festival of Reaping, as the verse (*Shemos 23:16*) states: *And the Festival of reaping,*

the first of your produce which you shall sow in your fields; the Festival of Shavuos [weeks], as the verse (ibid. 34:22) states: And the Festival of Shavuos you shall make, the first of the reaping of your wheat and (Devarim 16:10): You shall make the Festival of Shavuos to Hashem your God; the Festival of Bikkurim — first fruits — as the verse (Bemidbar 28:26) states: And on the day of bikkurim, when you offer a new gift-offering; and Atzeres, from the Rabbinic literature.

a. *The Festival of Reaping* refers to the reaping of wheat which takes place during this period, for wheat is the latest grain in the fields. When it is reaped, the yearly work is completed and is marked by the bringing of a gift-offering of new grain to the *Beis ha-Mikdash*.

b. *The Festival of Shavuos [weeks]* is an allusion to the seven weeks which are counted from Pesach, the fiftieth day being celebrated as a holiday marking the date when the Torah was given.

c. *The day of bikkurim* commemorates the offering brought of the two selected loaves of bread, an offering which served to allow man to bring grain-offerings from the new produce. This day also marks the beginning of the period for bringing the altar offerings of first fruits from the seven species for which the Land of Israel is praised.

d. *Atzeres* is the name used by our Sages to refer to this Festival, connoting that the essence of this holiday is as a concluding eighth day for the seven days of Pesach. The intervening period of forty-nine days is not considered to be an interruption, but is seen as a

prolonged *chol ha-mo'ed* linking the first part of the holiday with its summation. In a sense, it is similar to *Shemini Atzeres* — the eighth and concluding day of Sukkos — and is therefore referred to as the *Atzeres* of Pesach.

By right, the concluding day of Sukkos — *Shemini Atzeres* — should also have been celebrated fifty days after the Festival. However, because of the difficulties of traveling during the rainy season, God did not burden the people by ordaining that they return to Jerusalem a second time (*Yalkut Shimoni, parashas Pinchas 782*).

There are five Scriptural references to the Festival of Shavuos: in the portions *Mishpatim, Ki Sisa, Pinchas, and Re'eh* the Torah uses the names that we mentioned. In *parashas Emor*, however, where the Torah speaks of the special obligations of this Festival, none of these names are used, for the essence of the Festival, as noted, is as a continuation and conclusion to Pesach.

4

ויש לכל אחד הכח להתחזק בחפלה בפומה
של דוד המלך ע"ה, כי דוד הי' מליצוח
של חפלה כמו שאמר על עצמו (תהלים קט,
ד) 'ואני חפלה', שכל מהומו ועצמותו הי'
חפילה. ובכוחו יכולין בני ישראל לצוא להתחזק
לפני ד' כראוי ובשבועות יש לנו כוחו של
דוד המלך, שגולד אז (כמו שהביא השערי השובה

וכתב בעל כלי יקר על הפסוק (ויקרא כג, טז) "...תספרו חמישים יום והקרבתם מנחה חדשה לה' ויזיל והקרבתם מנחה חדשה לה': סימן ליום מתן תורה, כי התורה צריכה להיות חדשה אצל האדם בכל יום.

כאילו היום קבלה מהר סיני, ומה שלא נזכר בתורה בפירוש כי יום זה מתן תורה, וכן לא נזכר בתורה בפירוש כי ראש השנה הוא יום דין, וטעם שניהם אחד... שעל מתן תורה לא רצה ה' להגביל יום ידוע, לפי שצריך האדם שיהיה דומה לו בכל יום ויום מכל ימות השנה, כאילו באותו יום קבלה מהר סיני, כי באמת אמרו רז"ל (עירובין נה, ב), שהתורה נמשלה לדרד זה, שכל זמן שהתינוק ממשמש בה, מוצא בכל יום טעם חדש, כך התורה, כל ההוגה בה מוצא בכל יום טעם חדש, על כן דין הוא שיהיה דומה אליו בכל יום, כאילו היום קבלה מהר סיני, ואם כן כל יום הוא מתן תורה אצל ההוגים בה, על כן אין ראוי להגביל יום ידוע לנתינתה, ועל כן אמרו רז"ל נספרי ואתחנן ה. ה שיהיו דברי תורה חודשים עליך... וזה הטעם גם כן העלם יום דין של ראש השנה, כדי שלא ילך אדם בשרירות לבו ויסגל עונות כל ימות השנה, ויחשוב לתקן מעשיו בהיותו קרוב ליום ה', אשר בו ישב על כסא דין, אלא ידמה בנפשו, כאילו בכל יום ויום ה' יושב על כסאו למשפט ומתבקר פנקסו, ועל ידי זה, יהיה כל יום ויום בתשובה, וכן איכא למאן דאמר אדם נידון בכל יום (ר"ה טו, א)..."

3 הלכה חג השבועות והלבוש חג השבועות

שבועות נקרא בחזרה יום הזכורים, ופי' רש"י (טהרהין יא, ז ד"ה על האניני), שנקרא יום הזכורים בגלל הנאת זיכורים של

כל יחיד ויחיד, הרי שיום זה נקרא בחזרה על שם מנות זיכורים, ולמידין לנו מזה, כי עבודת היום הוא חפלה, עפי"ד המדרש מנחומא (ר"פ כי מנח) לפה משה צרות הקודש וראה שנית המקדש עמיד לימרב, והזיכורים עמידין ליפסק, עמד והתקין לישראל שיהיו מתפללין ג' פעמים בכל יום, הרי שעיני זיכורים צוממנו צורך עומק הגלות הוא עבודת החפלה ג"פ ציוס. ומהו לנו למידים כי עזרת הנק' יום הזיכורים הוא יום חפלה, וזמן להתחזק בעבודת החפלה.

לארצנו. אבל עכ"פ הדברים מדברים לעצמם כי צרכת אהבה רבה הוא דבר הנריך לאומרו כזונה ובמתינות.

10

ברכת אהבה רבה והכונה צה הוא יסוד להצלחה בלימוד התורה והסייעתא

דשמיא לכל עניי עבודת ה' של כל היום, ידועים דברי הרבי ר' יהונתן ז"ל כי יוסף שלח כוון בתפלה לא חידש חידושי תורה, מי לנו גדול מהרבי ר' יהונתן בפלפול התורה, חיבוריו 'אורים ומומים' ו'כרתי ופלתי' הם מלאים חריפות ועמקות התורה, והוא מעיד על עצמו שיוס שלח כוון בתפלה ובצרכת קריאת שמע לא חידש חידושים, כי תורה לא שייך לחלק השכל והמוח של האדם, חידושי תורה אמיתיים באים מסייעתא דשמיא, וזה הוא הכונה שצריך לכוון בצרכת אהבה רבה, כי בתחנונים לפני המקום זוכים לתורה, להאר עיינו בתורתך. וכן סיפר הגרא"ז מלצר ז"ל שרבו הגני"צ מוולוז'ין ז"ל אמר לו שכל יום שלח צכה באהבה רבה לא מסר שיעור באותו יום. ואם יום זה של עזרת מסוגל לתפלה, הרי ציאתו הוא מסוגל לתפלה על השגה בתורה ועל דביקות בתורה ודרכי העבודה שנתנו עליהם בזה סיני. ולכן ההמשכה של יום זה הוא הוהירות בצרכת אהבה רבה.

הכל חלוי בתפלה, האדם בכוחותיו העצמיים אינו יכול להשיג כלום, גם על יראה ואהבה מבקשים בתפילה זו, כמו שאומרים זיחד לבצנו לאהבה וליראה את שמך, ולכאורה הלא הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים' (צרכות ג, ט), ומה שייך לנקש על יראה. מתפללים בצרכת אהבה רבה חמלה גדולה וחמירה חמלת עלינו, ומה הכונה של ימירה,

ופי' התפארת שלמה (פרשת נשא) 'כי הנה מאז גם נשעת מתן תורה הי' התגלות האלקות יותר ויותר גדולה מכפי ההכנה של בני"י, כי הלא כתיב (דברים ה, ד) 'פנים בפנים דבר ד' עמכם', ועל מעלה הזאת הגדולה הנה לא הי' הכנה צה. אך הנה הם הכינו עצמם בקדושה וטהרה כפי כחם, והשי' הוסיף להם התגלות האלקות עליהם ציאת שאת יותר עו.

וכן הוא תמיד המדה זאת כי בהארה מועטת שלמטה הנה ממשך מלמעלה ההארה הגדולה שלמעלה יותר ויותר, וכן אמרו חז"ל (יומא לט, א) אדם מקדש אי"ע מעט מקדשין אותו הרבה, כי דרך זה הוא בכל הענינים השייכים לעבודת הבורא, זהו פתחו לי פתח כבודו של מחט ואני אפתח לכם וכו' (שפי"ד פ"ה פס' ג, ט), כי תמיד ההשפעה והארה העליונה צאה יותר ויותר מכפי ההכנה כנ"ל. וזה הענין של נשמה ימירה צצת שלך נקראת

אמירת תהלים

בחגו השבועות שהוא יום פטירתו של דוד המלך ראוי להביא ידיעה נפלאה בגודל מעלת אמירת תהלים דארו"ל במדרש (מדרש תהלים א) שבקש דוד המע"ה מלפניו יתברך שהעוסק בתהילים יחשב אצלו יתברך כאילו היה עוסק בנגעים ואהלות. ולכאורה מה המיוחד בנגעים ואהלות. ובחז"ל פירש בזה דכמו שמצינו שבנגעים שהמטמא והמטטה הוא הכהן אף בהיותו עם הארץ ואינו מבין למה הנגע טמא, מכל מקום רק על ידי אמירתו נטהר או נטמא הנגע, גם כאן יחשב אמירת התהילים כעוסק בתורה אף מי שאינו מבין מה הוא אומר.

אך ידוע דבנפש החיים ש"ד פ"ב כתב מי יודע אם הסכים הקדוש ברוך הוא ע"י בזה, כי לא מצינו בדבריהם ז"ל מה תשובה השיבו הוא יתברך על שאלתו, אמנם בשל"ה מסכת יומא פרק נר מצוה כתב והאומר תהילים הוא *מתפלל, והוא גם כן כעוסק בתורה. כי כבר ביקש דוד המלך ע"ה, שיהיו מקבלים שכר הקוראים בתהילים כעוסקין בעומק התורה כנגעים ואהלות.

8

שיהיה האדם עבד להקצ"ה וכל שאר התורה פירושה ש"י המצות הוא עובד את צוראו לגמרי. ציבור הדברים, שיש הרבה פעמים שהאדם מתלבז לעבוד את צוראו, כמו צעת אמירת קריאת שמע לנו מלא אהבת הבורא וקבלת עול מלכות שמים, אבל העיקר הוא עבודה תמידית, הממדיית של העבודה, שלא יח עשה באופן של מצות אנשים מלומדה, רק יהי תמיד בהתלהבות, ראש המוצא מוקד צו, וזה הוא ענין 'עולת תמיד העשוי' צה סיני, שם בסיני קבלו את העול להיות עובדי השם באופן של תמיד, ויהי בהתחדשות תמיד, וזה הוא ענין התפלה שבמקום תמידית תקנוס, שיהיו התפלות מלא התחדשות ועבודת ה', ולא יהיו התפלות נאמרות בהמשנות. ביכורים הוא ענין של התחדשות, 'ושמחת בכל הטוב' (דברים כו, יא), ענין של עשיית מצות ה' מתוך שמחה והתחדשות, ותפלות הם במקום ביכורים היינו שאופן התפלה יהי כהצאת הביכורים, מלא שמחה והתרגשות.

9

וגדבר מפרט אחד בתפילה הנוגע לעבודת היום בתימוד, והוא ענין הכונה בצרכת אהבה רבה, המולדות יעקב יוסף (פי' ואר) מביא בשם הבעל שם הקדוש 'וכמו ששמעתי בשם מורי מה שנאמר לו משמים טעם איחור ציאת משיח, שאין מאריכין באהבה רבה, ובפשוט יש להבין הכונה עפי"ד הגמ' (מריס פא, א) שהגלות צה בסיבה לא צרכו בתורה תחילה, וא"כ תיקון הגלות הוא אמירת הברכה כזונה ובשמחה, ולכן צרכת אהבה רבה הוא סיבה להצאת הגאולה. וזהו עיר א' מן השומעים לכן מתפללים בסוף צרכת אהבה רבה על קיצוץ גלויות, כי קחוצאה מכונת הברכה יכולין לנקש ותולכנו קוממיות

6

הוא יותר רצוי, ונקרא יותר חפלה בזמנה כחדשים אלו.

בתיב בקרבן תמיד (במדבר כה, ו) 'עולת תמיד העשית צהר סיני, הרי שענין הקרבן מתייחס להר סיני, ואמרו חז"ל (צרכות ט, ט) תפלות במקום תמידית תקנוס, הרי שנת התפילה הוא גם עשוי צהר סיני, ומה למד השפ"א (פינחס, מ"ט) כי עבודת התפילה שייך למעמד הר סיני, וא"כ ציום הזה שחוזר ומאיר הארות שהיו לבני ישראל צהר סיני, איש לנו היכולת להתלבז צכת התפילה העשוי צהר סיני, ולהמשיך מכה מעמד הזה את התעוררות התפילה על כל השנה, שיהי התפילה באופן שהיתה עשוי צהר סיני, לא באופן של מצות אנשים מלומדה.

7

בהקדמת עין יעקב (למהר"י בן חנוך) מביא מדרש זה לשונו, בן זומא אומר מצינו פסוק כולל יותר והוא 'שמע ישראל' וגו' (דברים ו, ד), בן גמא מצינו פסוק כולל יותר והוא 'ואהבת לרעך כמוך' (ויקרא יג, יא), שמעון בן פזי אומר מצינו פסוק כולל יותר והוא 'את הכבש אחד תעשה צבוקר' וגו' (במדבר כה, ד), עמד ר' פלוני על רגליו ואמר הלכה כבן פזי דכתיב (שמות כה, ט) 'ככל אשר אני מראה אותך את חבנית המשכן' וגו'. ומבאר המהר"ל (במשיבות עולם נתיב אהבה י"ג) 'מה שאמר בן פזי 'את הכבש האחד תעשה צבוקר' הוא כלל גדול בתורה יותר, רצה לומר מה שהאדם עובד השי' בתמידות הגמור והוא עבדו, וכמו שהעבד לא סר עבודתו מן ארון שלו רק הוא עובדו תמיד, ולכן אמר את הכבש האחד תעשה צבוקר וגו' שזה נאמר על קרבן תמיד שחר וערב דבר זה הכלל בתורה, שתכלית המקוון

14

* **בְּאַהֲבָה** — **With love.** We ask *HaKadosh Baruch Hu* to grant us the frame of mind to practice the *mitzvos* not out of compulsion, or with a feeling of restriction, but out of love for Him and His Torah.

* **וְהָאֵר עֵינֵינוּ בְּתוֹרַתְךָ** — **Enlighten our eyes through Your Torah.** We ask *HaKadosh Baruch Hu* to give us the ability to find the hidden treasures in His Torah. It is not necessary to be a genius or a *gaon* to find something new in the Torah. Every Jewish *neshamah* has a share in the Torah. As David HaMelech said, *Open my eyes, so that I may see wonders in Your Torah (Tehillim 119:18)*. There is no end to new knowledge that can be found in the Torah. For example, notwithstanding the fact that the popular *Chumash Mikraos Gedolos* contains dozens of *mefarshim* of *Rishonim* and *Acharonim*, Rav Samson R. Hirsch still found new insights to the Torah that had not been explained before. This holds true for other commentators, such as *Malbim* and *Ha'amek Davar*, who were also privileged by *HaKadosh Baruch Hu* to be enlightened with *chiddushei Torah* that had never been known before. And it applies equally to the commentators on the Mishnah and Gemara, and *Shulchan Aruch*.

The Torah describes Moshe Rabbeinu, in the following *pesukim*, as the greatest human being who ever lived. *עֲבָרֵי מֹשֶׁה בְּכֹל בֵּיתִי נֶאֱמָן הוּא. פֶּה אֶל פֶּה. מִי שֶׁבֵּיתִי הוּא הַיְיָ וְהָיָה כְּמִי וְהָיָה כְּמִי וְהָיָה כְּמִי* *My servant Moshe; in My entire house he is the trusted one. Mouth to mouth do I speak to him; in a clear vision and not in riddles, at the image of Hashem does he gaze (Bamidbar 12:7-8)*; *וְעוֹד בֵּיִשְׂרָאֵל בְּמִשְׁחָה אֲשֶׁר יִרְעוּ ה' פְּנִים אֶל פְּנִים אֶת מֹשֶׁה כִּי יָדָע ה' אֶת מֹשֶׁה מִפְּנֵי* *Never again has there arisen in Israel a prophet like Moshe, whom Hashem had known face to face (Devarim 34:10)*.

Moshe Rabbeinu had the greatest insight into *HaKadosh Baruch Hu* that is humanly possible; three times he had spent forty days on *Har Sinai* in the closest proximity to *HaKadosh Baruch Hu* that is humanly possible; and yet, after having seen and experienced all this, at the age of 120 years, he expresses a *tefillah* to *HaKadosh Baruch Hu* in which he says: *אֲתָה הַחַלּוֹת לְתוֹרָתְךָ אֶת עַבְדְּךָ אֶת נֶדְרֶךָ וְאֶת יְרֵךְ הַחֲזִקָה אֲשֶׁר מִי אֵל בְּשָׁמַיִם וּבְאָרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה לְתוֹרָתְךָ וּבְגִבּוֹרֶתְךָ* *You have just begun to show Your servant Your greatness, etc. (Devarim 3:24)*.

* Moshe Rabbeinu recognized that all of the exalted experiences of his entire life were but the *beginning* of his insight into the way in which *HaKadosh Baruch Hu* reveals Himself. He realized that there is so much more to see.

A person may have been learning Torah for forty years, and may have reviewed the same Gemara many times, and yet all of a sudden he gains a new insight that he had never understood before. He has then received *הֶאָרַח עֵינָיו*, *enlightenment*, from *HaKadosh Baruch Hu* on that particular part of the Torah.

15

* **וְדָבַק לִבְנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ** — **Attach our hearts to Your commandments.** Once our eyes have been enlightened through Torah learning, our hearts become attached to its *mitzvos*. This attachment is known as *dikduk b'mitzvos*. The more one learns, the more he is able to fulfill the *mitzvos* properly. And even on a simple level, one may think that he is doing the *mitzvos* properly, but

without learning he cannot possibly do so, especially with regard to the *mitzvos* of Shabbos and Yom Tov, the *halachos* of *tzitzis* and *tefillin*, *berachos* — even *Kiddush* and *Bircas HaMazon*.

* The result of diligent Torah learning is not only that we become more desirous of doing the *mitzvos* *asei* as, for instance, Shabbos and Yamim Tovim, but we become equally desirous of avoiding even the slightest *aveirah*. Our hearts become attached to every aspect of Torah and *mitzvos*.

16

* **וְיָלְקִים** — **To uphold the mitzvos.** This is not the same as *לְעֲשׂוֹת*, which means to observe the *mitzvos*. *וְיָלְקִים* means to strengthen and uphold the observance of *mitzvos* even if this involves hardships that may cause one to neglect them for various reasons. Some *mitzvos* may even interfere with one's livelihood or other important aspects of one's life. We ask *HaKadosh Baruch Hu* to give us the strength, in the face of all odds, to uphold those *mitzvos* that are about to fall and be trampled upon.

12

יְמִירָה, מִפְּנֵי שֶׁהִיא תָמִיד זְהֵאֲרָה וְקְדוּשָׁה יוֹתֵר וְיוֹתֵר מִכִּפֵּי עֵרֶךְ הַהֲכָנָה שֶׁמִּצֵּן הָאֵדֶם אֶת עַמּוּנוֹ עַל הַשְּׂבָת. הִנֵּה זֶה הַפִּי שֶׁל 'מַמְלָכָה גְדוּלָה וְיִמִּירָה חֲמֵלָה עֲלֵינוּ, וְזֶה הַהֲאָרָה הַיְמִירָה שֶׁבָּאָה לְאֵדֶם יוֹתֵר מִכִּפֵּי הַהֲכָנָה, הוּא צַחֵי חֲמֵלָה וְרַחֲמֵנוֹת הַשֵּׁ"י עֲלֵינוּ, וְהִיא נִקְרָאת חִיבָה יְמִירָה צַחֵי מוֹסַפֵּת כְּמוֹת כִּנ"ל. וְהִנֵּה עַל צַחֵי שֶׁל מוֹסַפֵּת הַהֲאָרָה הַנִּל"ל שִׁיר שִׁיר לְשׁוֹן חֲפֵלָה וְטֵהָר לִבְנוֹ, וְתָן לִבְנוֹ לֵאמֹר וְלִירָאָה שֶׁמֶךְ, ר"ל שִׁישְׁפִיעַ לָנו קְדוּשָׁה יְמִירָה זְבֻחָה וְזִירָאָה יוֹתֵר מִכִּפֵּי הַכְנָחֵנוּ וְמַעֲשֵׂינוּ, וְזֶה מוֹסֵף עַל הַכְנָחָה הַכֹּל בְּיַד שָׁמַיִם חוּץ מִירָאָה שָׁמַיִם הוּא מוֹסֵף עַל הַכְנָחָה הַאֲדָמָה זְבֻחֵהּ וְטֵהָרָה, עֲבָדָה"ק. נִמְצָא כִּי עֲבֹדָתָנוּ הוּא הַהֲכָנָה עַד כְּמוֹת שְׂבִיבוֹתֵינוּ, וְאֶחָד מוֹטֵל עֲלֵינוּ לְהַחֲפִלָּה, עַל מוֹרָה עַל דְּבִקּוּת צְמֵחוֹת, עַל אֲהַבָּה וְרָאָה הַכֹּל חֲלוּ בְּחַת חֲפֵלָה, כִּי עֵינֵי הַהֲכָנָה מִלֵּד

מַעֲשֵׂינוּ הוּא זְבֻחָה מְנוּחָמָת מֵאֹד, כְּמוֹת יֵשׁ צִירָנוּ לְהַפִּין, הֵלֵךְ כֹּל הַהֲכָנָה שֶׁלָּנו הוּא דְבַר מוֹעֵט מֵאֹד, כְּמוֹ שֶׁאִתָּה זְבֻחָתְךָ שְׁלָמָה הַנִּל"ל, וְזֶה וְהֵלֵךְ הַכֹּל חֲלוּ זְבֻחָה, וְיִחְלִים לְזוֹחַת לְחֵמֶלָה גְדוּלָה וְיִמִּירָה, הַרְצָה יוֹתֵר מִכִּפֵּי הַהֲכָנָה, וְהַכֹּל ע"י חֲפֵלָתָנוּ.

13

כִּבְרָר אֲמַרְנוּ כִּי הַיּוֹם מִסּוּגָל לְחֵפֵלָה, וְיֵשׁ לְהוֹסִיף כִּי הַיּוֹם מִסּוּגָל לְחֵפֵלָה עַל גְּאוּלָּת כֹּלל יִשְׂרָאֵל, כִּי קוֹרְאִים מְגִילָת רֹחַ שֶׁהוּא מִיּוֹסֵד עַל לֵידָת נִשְׁמַת מִשִּׁים בֵּן דוּד, וְיֵשׁ בַּיּוֹם הַזֶּה כַּח לְעוֹרֵר הַגְּאוּלָּה הַשְּׁלִימָה. כְּמוֹ (מֵהַלֵּל נֵא, יג) 'לֵב טֵהוֹר צָרָה לִי אֲלֻקִּים וְרוּחַ נָכוֹן חֲדָשׁ בְּקִרְבִּי, בְּיַמֵּי הַסְּפִירָה וְזִמְנוֹ לֵלֵב טֵהוֹר, יַמֵּי הַסְּפִירָה הֵם כְּמִנְיָן לֵב טוֹב, וְהֵם יַמֵּי טֵהָרֵת הַמַּדּוּת, וְצִחֵן לִידֵי לֵב טֵהוֹר. צִפְרֵי צִדִּיק (וְיֵשׁ אֹת ט) מְדִיִּיק לְשׁוֹן 'צָרָה לִי, צִרְיָאָה הוּא תָמִיד לְשׁוֹן שֶׁל יֵשׁ מֵאִין, דְּבַר חֲדָשׁ שֶׁלֵּא הִי, וּמִפְּרָשׁ שֶׁס' שְׂהִיָּה מִחוּץ עַמּוּנוֹ שֶׁהוּא מְרוּחַק מֵהַקְּב"ה בְּחֲכֵלִית הַרְחִיקוֹ מִלֵּד שֶׁהֵלֵךְ שֶׁלֹּא אֵין לֵה שׁוֹם חֲקוּה שְׁמוּכָל לְהַטְהֵר וְלְהַחֲקִיר לְקְדוּשָׁה וְהַחֲפֵלָה לְהַקְּב"ה שִׁיעֵשֶׂה לוֹ צִרְיָאָה חֲדָשָׁה שִׁיבְרָא לוֹ לֵב טֵהוֹר יֵשׁ מֵאִין, וְהוּא חֲפֵלָת דוּד הַמִּלְכָּה עַל כֹּל הַשְּׁפִלִים וְהַנְּחִיָּים כֹּלל יִשְׂרָאֵל שִׁיבּוֹ לֵב טֵהוֹר, זְבֻחָתָהּ 'צָרָה לִי אֲלֻקִּים, וְדָבַר זֶה שִׁיר לְחַג הַשְּׁבֻעוֹת שֶׁאֵין לְבִירָאָה, שֶׁהִרָא אֵין כֹּל כֹּלל יִשְׂרָאֵל זְכוֹ לְזוֹחַת לְבִירָאָה שֶׁל גַּר שְׁנַחֲגִייר כְּקִטָּן שְׁטוֹל דְּמִי (וְיִמּוֹת מֵת, ט), וְנַעֲשׂוּ צִרֵי חֲדָשָׁה, וְהוּא כַח הַגְּדוּל שִׁישׁ צְחֵן הַשְּׁבֻעוֹת לְכֹל הַדּוּרוֹת. וְזֶה כֹּאשֶׁר זְכוּיָן לֵב טֵהוֹר, כֹּא 'רוּחַ נָכוֹן חֲדָשׁ בְּקִרְבִּי, וּמִצִּיָּא הַסִּרֵי צִדִּיק נִשְׁמַת הַזוּה"ק (מ"א קִנֵּב, ט) 'דָּא הוּא רֹחַ נָכוֹן וְדָא כְּמוֹ דָּאחַ אֲמַר (בְּרַאשֵׁית א, ט) וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֵפָה עַל פְּנֵי הַמַּיִם וְאֲחַעֲרוֹ זֶה רֹחַו שֶׁל

A day of assembly

SOME OF THE COMMENTATORS EXPLAIN that the designation *Atzeres* connotes ingathering or assembly. They

note that Moshe, when referring to the day on which the Torah was given, speaks of *the day of Atzeres [Assembly] (Devarim 9:10)*.

Others maintain that the name *Atzeres* was given to the Festival because the holiday — after the destruction of the *Beis ha-Mikdash* — has no special mitzvos other than the obligation to refrain from work — i.e., *atzeres* from the Hebrew root connoting refraining or stopping.

נקר בתורה שם עצרת רק בשמיני-עצרת?
והשכחי בשלשה אפנים: אפן אחד הוא על
דרך הפשט: הלא נראה, בכל המקומות — יש
בהם שני מיני עבודת להבורא, ברוך הוא:
האחד הוא בעשיית המצוה השלישית לחג פלוני;
בפשט — אכילת מצה ודומיהן: והשני הוא
אסור עשיית מלאכה. ובחג שבועות אינו כן.
רק מצוה אחת, דהיינו, שאנו נעצרים מעשיית
המלאכה, ועל זה נקרא בשם עצרת.

19

R. Pincus Robert

ATZERES

The *yom tov* of Shavuot has many names and one of them is *Atzeres*. Its actual meaning is not clear-cut and the usual translation, "solemn assembly", could apply to any *yom tov* when Jews assemble together and not specifically to Shavuot.

Perhaps one can explain this particular name in the following way. In tractate *Shabbos* (88a), our Sages relate that the original acceptance of the Torah at Mount Sinai was under duress. Nearly one thousand years later, on Purim, the Jewish nation reaffirmed their allegiance voluntarily. It appears that something in the natural events of the Purim episode affected their attitude towards Torah more than all the supernatural miracles of the Exodus that led up to the revelation at Sinai!

It has been suggested that on Purim, *klal Yisroel* were startled by a remarkable feature. Haman's decree to annihilate them stemmed from Mordechai's refusal to bow down to him. Everyone else gave him honour except for a single Jew, and this rebuff, from but one individual, so enraged Haman that he decided to wipe out the entire Jewish community. The craving for one extra morsel of adulation was so strong that, because it was withheld, Haman set in motion a horrendous Final Solution as a reprisal.

Such is the latent power of evil within human nature. A streak of jealousy, wounded pride, or an unfulfilled desire can reduce a person to absolute inhumanity and this "discovery" alarmed the Jews. They realised that there was an urgent need for something to help control such evil inclinations and en-

able them to preserve human dignity and decency. Hence it was the shock of Haman's behaviour that prompted *klal Yisroel* to make a fresh *kabolas ha-Torah* on Purim because only Torah provides a reliable antidote to the machinations of the *satan*, as our Sages say in tractate *Kiddushin* (30b). It was then more than ever before that they recognised how necessary it was to renew their loyalty to the Divine Torah and benefit from its counsel and protection (*Pnei Efraim*).

20

This could well be the significance behind the name *Atzeres* in specific relation to Shavuot. In Hebrew, עצר means to restrain and on this particular *yom tov*, *klal Yisroel* was endowed with the power of restraint through the medium of the Torah which they received. The more we assimilate its wisdom and fulfil its directives, the better equipped we are to

21

live with discipline and control our baser instincts. As King Shlomo wrote in *Koheles* ומותר האדם מן הבהמה אין, the superiority of man over beast is אין, which means that it is man's ability to say no and exercise self-mastery, which no animal possesses and is the elixir of Torah, which, more than anything else, invests us with that capacity.

In our own times, this ability is more necessary than ever before. We live in a frightening age of permissiveness, disobedience, and callous brutality with people unashamedly displaying their worst instincts. Decency is in tatters, authority is derided, and the sanctity of life is an outmoded concept.

The idea of saying "no" to the beast within us is not fashionable. It is, therefore, doubly important nowadays to remember that over three thousand years ago, the Divine Torah was bequeathed to us for that very purpose — to furnish us with the power of *atzeres* and enable us to restrain our baser inclinations.

22

לשעבר תאוות ומחשבות לבנו

הדיבר העשירי שבעשרת הדברות הוא כידוע (שמות ב, יד): "לא תחמוד בית רעך", והמתכוון היטב במצוה זו ימצא בה את חידושה הגדול של היהדות.

בניגוד למקובל בעולם המודרני של היום שיש לאפשר לאדם הרור מירבי ולהימנע ככל האפשר מלהגבילו, התורה גורסת את ההיפך, שיש לקרוא לאדם למשמעת, ולהציב בפניו גדרים וסייגים לבל יפעל ככל העולה על רוחו. בניגוד לאידיאל הרווח כיום בעולמנו, המעלה על נס את "חירות הפרט" כמרכיב עיקרי בחברה הדמוקרטית, התורה מנחה את היהודי לפקח על מעשיו ודרכיו ולא ללכת שולל אחר תאוות ורצונות, כדי שמתוך כך יגיע לקירבת הבורא.

לא במקרה הקדים הקב"ה לצוות את עם ישראל, עוד לפני מתן התורה, במצוות ההגבלה. אמנם מצוה זו מוסבת היתה על הגבלת הר סיני מכל עבריו, לבל תיגע בו יד, אולם היה בכך יותר מרמו לדרישת הקב"ה

מישראל להגביל את עצמם, ולא לפעול לפי רצונות או מאוויים בלתי מבוקרים.

לא זו בלבד שמעשי אנוש חייבים להיות מוגבלים, אלא שלפי דעת תורה גם דיבורו של אדם חייב להיות מסוייג ונתון תחת פיקוח קפדני. אדנותו המוחלטת של הקב"ה בתבל מכתובה שאדם לא יהיה חופשי, אפילו לדבר ככל העולה על רוחו. והנה באה מצוה "לא תחמוד", שנכללה כאמור בעשרת הדברות, ומלמדת שאפילו מחשבות אדם אינן הפקר, ואיש אינו רשאי אפילו לחשוב ולרצות ככל שיתאוה. גם החשיבה והשאיפות צריכות להיות מבוקרות, ונתונות למרות היודע מחשבות.

סוד העצרת: התנאי לקבלת התורה - לעצור, להתגבר, לרסן!

ביאור נפלא על דרך הרעיון, לפרש השם 'עצרת' שנתנו חז"ל לחג השבועות, אמר הגאון רבי שמואל דוד וואלקין, אב"ד לאקאטש:

'עצרת' היא מלשון עצירה, שהיא תנאי קודם לקבלת התורה, כי לא יתכן לקבל תורה אם חסר לאדם הכוח לעצור את עצמו, לכבוש את יצרו ולרסן את תאוותיו. ראשית חכמה היא שלא יהיה האדם נמשך אחר שרירות הלב, אלא להתגבר על רצונותיו.

המגיד מקו"ניץ המליץ על כך את הנאמר בזמירות לשבת קודש: 'חפצין אסורים', כלומר: כל מה שהאדם חפץ - הרי הוא אסור. ולכן מיד כשניגשו ישראל לתחתית ההר נאמרה להם מצות הגבלה, וכן נצטוו "אל תגשו אל אשה", כי בטרם קבלת התורה יש לעצור ולגבור על הרצונות העצמיים ותאוות הגוף.

ומאחר והתבאר לנו שכל תוקפו של יום מתן תורה הוא להתלמד ולהכין את עצמו במידת דרך ארץ זו שקדמה לתורה, לכן נקרא החג בשם 'עצרת'.

וכך בעבודת המידות. הרמ"ח לוצאטו ז"ל, כשהוא מבאר את הדרך כיצד זוכים למדת הטהרה, כותב (מס"י פ"ו): "ומן המעשים המדריכים את האדם לבוא לידי מדה זו, הוא ההזמנה לדברי העבודה והמצוות, והיינו, שלא יכנס בקיום המצוה בפתע פתאום, שאין דעתו עדיין מיושבת עליו ויכולה להתבונן במה שהוא עושה, אלא יזמין עצמו לדרך, ויכין לבו במתן עד שיכנס בהתבוננות, ואז יתבונן מה הוא הולך לעשות ולפני מי הוא הולך לעשות."

מדויק לשונו משמע, שהתבוננות היא מצב, שאליו יכול אדם להביא את הלב. למרות שעדיין אינו מתבונן במשהו מסוים. התבוננות היא מצב, שאדם מרגיש עצמו, באותם רגעים של התבוננות, משוחרר מטרדות, מלחצים, ממידות רעות - הוא מיושב בדעתו, השכל ער לחלוטין - אז מסוגל הוא להעביר תחת שבט הבקורת של שכלו פעולות ודבורים, העומדים להעשות על ידו. לכן אומר הרמ"ח לוצאטו ז"ל, שיכין לבו במתינות, עד שיכנס בהתבוננות, וכאשר יהיה במצב של התבוננות, אז יתבונן מה הוא הולך לעשות ולפני מי הוא הולך לעשות.

24 ק"ט ט"ו

אין השלישי הוא על פי דברי הרמב"ן. שפרש על פסוק (שיר השירים ב, ז): מה מעירו ומה תעוררו את האהבה עד שתחפץ. ופרש: לשמיע לאדם איזה התעוררות של יראת ואהבה להכבד, בדרך הוא, אזי תכף ומיד יראה לעשות לה ק"ל, הינו: שיעשה תכף איזה מקנה, דהיינו, שיטן צדקה או ישוב תכף ללמד וכדומה, פי' דוד, שהתעוררות הבאה אל האדם קפצת-פתאום, הוא אור הנשפע עליו מלמעלה ונקרא בחינת נשמה, אזי צריך האדם להכבישה בגוף, בכדי שיהיה לה תאק וקסיס שלא יהיה משה, חס ושלום, בדרך למביני מדע. וזה פרוש הפסוק: מה מעירו ומה תעוררו את האהבה עד שתחפץ: כי תכף הוא מלשון ק"ל, דהיינו: ההתעוררות ההוא שקא אל האדם, צריך תכף ומיד ק"ל, וזהו 'עד שתחפץ'. עד כאן לשונו, אף שאין זה לשונו ממש, והנה בשעת מתי' תורה, שהיה בודאי לישראל אז התעוררות גדולה, ולא היה להם צריך שום מקנה לעשות להתעוררות ק"ל. מקרה לומר, שהיו מקימים מצות הגבלה, שהיה משה רבנו, עליו השלום, שלא לנע פהר, והם היו נעצרים מלנע, וממנעוהו היו היו עושים ק"ל להתעוררות, ועל שם זה נקרא בשם 'עצרת'.

27 ס"א ט"ו סד בין פסח לעצרת

קבלת התורה מעולה יותר כשמצפים לה

כאמור, בכל שנה אנו מקבלים את התורה מחדש, מעמיקים יותר את קבלת התורה שלנו, ומחזקים אותה בתוכנו. על כן ציוותה התורה על כל אחד ואחד מאתנו לספור את ספירת העומר, כדי לבטא בכך את ציפייתנו לקראת קבלת התורה המחודשת.

אלא שיש לשאול: לשם מה חשובה הציפייה למתן תורה? הרי חג השבועות, על קבלת התורה המחודשת שבו, יגיע גם אם לא נצפה לו, ואם כן לשם מה נחוצה הספירה?

התשובה היא, שישנו הבדל גדול בין קבלת תורה שמצפים לה ומתכוננים אליה, לבין קבלת תורה ש"נופלת" עלינו מן השמים מעצמה, ללא ציפייה וללא הכנה. כך נראה מן הגמרא (מנחות ז, א), שמספרת על אבימי, שהלך

28

הפסוק אומר על רחבעם מלך יהודה: "ויעש הרע" (דהיי"ב יב, יד). במה? - הכתוב לא מציין דבר מסויים, רק "כי לא הכין לבו לדרוש את ה'" (שם).

כנראה עבד את ה', או ניסה לפחות לעבוד את ה', אבל ללא הכנת הלב. בלי הכנה כזו, זה "לא הולך", ולכן בסופו של דבר - "ויעש הרע"; עשה דברים חמורים מאוד, או לפחות בארץ מלכותו עשו דברים חמורים מאוד (ע"י מל"א יד, כא-כד). והגורם לכך היה - "כי לא הכין לבו לדרוש את ה'". לעבודת ה' יש לגשת מתוך הכנה, ולא "ליפול" לתוכה, כפי שאומר דוד המלך: "נכון לבי, אלקים, נכון לבי, אשירה ואזמרה" (תהלים נ, ח). תחילתו אני מכין את לבי, ורק אחר כך - אשירה ואזמרה. צריכים אפוא לבוא עם הכנה למתן תורה, לא "ליפול" למתן תורה ללא הכנה.

25

שמה הכנה - כלי לעליה רוחנית הארת דרך

5 אור 1010 ס"א

הכל מקופל וטמון במלה אחת - הכנה! הכנה היא ענין כ"כ אדיר, שבהכנה לבד טמונה כל האחרית, כפי שרואים, שעדיין לא קבלו תורה וכלי תורה לכאורה אין עדיין כלום, אעפ"כ זכו למדרגה עצומה שפסקה זוהמתן. עליה רוחנית זקוקה לכלי, וכלי הקבול לאותה עליה רוחנית היא - הכנה. ככל שההכנה גדולה יותר, יותר גדולים הממדים של כלי הקבול - ממילא, זוכה האדם למילוי רוחני גדול יותר. בהכנה לבד טמונה כל האחרית. כשאדם מכין עצמו הכנה גדולה, ההכנה עצמה מרוממת אותו רוממות עצומה.

קצו 29 שיחות הגר"ש פינקוס זצ"ל

זהו יסוד חשוב מאוד, מי שינסה לנהוג כך יגלה שההתחלות קשות אך בסופו של דבר כשיתרגל לכך יגיע לגדלות. לפני שעושים מעשים, יש לעצור לרגע, לומר ועכ"פ לחשוב: "הריני מוכן ומזומן", שלא יהיה מצב ש"נופלים" לתוך המצוות.

* כל הרעיונות וההתחזקות שקבלנו על עצמנו בימים הנוראים הם נפלאים, אך בכדי שהם יצליחו הם צריכים הכנה נכונה. אי אפשר להמשך הלאה בלי הכנה ולצפות שהכל יסתדר, זה לא יקרה. כל עבודה או הנהגה טובה חייבת להיעשות עם הכנה ומחשבה בכדי שתצלית. כך צריך להיות בכל חיי היהודי. לפני קיום מצוה, לעצור לרגע. ולהבדיל, גם לפני עבירה, לעצור לרגע

מהו סוד עצרת?

מכאן ננסה להמשיך ולהבין סוד שם עצרת, שנקראו דווקא שני מועדים אלו. והנה באמת סוד המילה עצרת אינו מכוון רק על עצירת מלאכה ומעשים של חול, אלא מכוון לבחינה עמוקה יותר הקשורה להתעלות שלנו מעל גודי העולם בסוד החמישים ובסוד השמונה. והנה אם נתבונן בחגים אלו ניווכח לראות שאין בהם שום מצווה מעשית. בפסח אנו אוכלים מצה, בסוכות ארבעת המינים וסוכה, בראש השנה שופר, ביום הכיפורים צום, ואילו בשבועות ובשמיני עצרת אין שום מצווה מעשית. הלימוד בליל שבועות הוא מנהג ואינו מצווה מהתורה, ואף הוא איננו בחינת מצווה אלא תורה. מהתורה אין שום מצווה מעשית לחג השבועות, וכן לשמיני עצרת. אם כן, מה אנו עושים בחגים אלו, מהי מהותם? הלא לכאורה כלי מצוות מיוחדות אין לנו דרך לבטא את הקדושה של החג? האם נוכל לתאר לעצמנו את ראש השנה בלי שופר, ואת סוכות בלי סוכה? אם כן, מה מהות העצרת, שאין בהם שום מצווה?

שבועות - אין שום מצווה מעשית!

והנה באמת אם נתבונן נראה, שאמנם אין שום מצווה מעשית בשבועות ובשמיני עצרת, אולם שניהם שייכים לבחינת התורה, ששבועות הוא מתן תורה, ושמיני עצרת הוא שמחת תורה. והנה עומק וסוד העניין הוא במאמר הכתוב "כי נר מצווה ותורה אור", והנה כבר בארנו בהרחבה פעמים אחדות, שסוד פסוק זה מדבר על ההבדל בין אור התורה ואור המצוות, שאור המצוות משול לנר והתורה אל האור בעצמותו. והנה הנר הוא בחינת להבה הדולקת דווקא מתוך אחיזה בחומר, שכן בלי שמן ופתילה אי אפשר להאיר את אור הנר. מה שאין כן האור שהוא אור בעצמותו, גופו אור והוא איננו זקוק לחומר כדי להאיר. כך הוא ההבדל בין התורה והמצוות. המצוות הן המשכת אור האלהות לתוך העולמות החומריים, לקדש אותם ולהחדיר בהם את שפע האלהות. לכן, בלי חומר מהעולם הזה אין אפשרות להאיר את המצווה. שכן בלי פרה אין לנו תפילין, ובלי בהמות אין שופר ואין קרבן פסח, ובלי עצים ואבנים

אין לנו סוכה וארבעת המינים ומצה וכדומה. והיינו, שהמצוות שייכות דווקא אל החומריות, והן חושפות את האור האלהי הבלוע בתוך העולמות החומריים. זהו סוד הנר, שהשמן החומרי הופך להיות לאור, כן המצווה מקדשת ומרוממת את החומר בעצמו. לכן, לעתיד לבוא כשיזדכך כל העולם החומרי וישוב להיות לאור, לא תהיה שייכות למצוות בבחינתם החומרית, כי אין מימד חומרי, ולכן מצוות בטלות לעתיד לבוא, והיינו שהמשכת האלהות לתוך החומר אינו שייך לעתיד לבוא, מפני שכל העולמות יבהיקו בזיו האלהות בלי פירוד כלל.

לעומת אור המצוות שהוא אחיות האור בתוך החומריות, התורה היא מרוממת ועליונה לעילא מכל הבחינות הללו, שכן התורה היא בעצמה המדור העליון, העולם העליון, בהיקות אור הקודש אשר ממעל לכל ערכי עולמות חומריים ומכל גופים גשמיים. התורה בעצמותה היא מקור אור שאינו זקוק לחומר ולכל רבדי העולמות כשביל להאיר. היא הנשמה של העולמות כולם, היא השפע האלהי בעצמותו. התורה היא עצמות האור במלא תוקפו. גמצא שהשפע של התורה הוא מעל אור המצוות, גבוה הרבה הרבה יותר, הוא אשר הורו חכמים, שתלמוד תורה כנגד כולם, כי התורה היא המקור של האור. גם המצוות מקבלות את כוח הארתן מסגולת התורה שנמשכת בהם, ולכן המצוות כתובות בתורה, כדי לקבל יניקת חיות ושפע מכוח סגולת התורה.

התורה והמצוות - ב' דרגות

והנה למעשה התורה והמצוות הן שתי דרגות בהתגלות האור העליון. משל לנשמה ולגוף. הנשמה בעצמה היא עליונה הרבה יותר מהגוף. יש לה מדור ועולם בפני עצמה, עולם הנשמות, שם מתגלה תוקף רוממותה ואצילות שלמותה. וכשהיא יורדת אל הגוף להחיותו היא מצמצמת את אורה וממעכת את זיווה כדי להתאים עצמה אל הגוף ולהחיותו לפי מדרגתו. והנה, עיקר אורה של הנשמה ומקומה הוא בעולם העליון, מעל לכל גודי הגוף ומושגיו, אלא שהיא יורדת אליו להחיותו. נמצאנו למדים שיש שתי בחינות לנשמה, הבחינה האחת היא מה שהיא מצד עצמה, לעילא לעילא במדור העליון, בעולם הנשמות, והבחינה השנייה היא סוד ירידתה אל העולם הזה, אל הגוף החומרי להחיותו ולקיימו.

ב' ימים טובים נקראין בשם עצרת, האחד שמיני עצרת כדכתיב וביום השמיני עצרת תהי לכם, והשני חג השבועות שנקרא ג' כ' עצרת, כדמצינו בל' חז"ל (ר"ה טו.) בעצרת נדונין על פירות האילן, וכן תירגם אונקלוס בשבועותיכם (במדבר כח) בעצרתיכון (ועי' רמב"ן ויקרא כג. לו. דברים נפלאים מ"ש בזה). והנה הרה"ק ר"ש מניקלשבורג ז"ע אמר עה"פ ואחי יום יום ידרושון וגו' דקאי על ב' השבתות שנהגו לדרוש בהן שכת הגדול ושכת שובה, וכמ"כ י"ל דקאי על ב' ימים טובים הללו הנקראים עצרת, שבהם אותי ידרושון, אותי דייקא, וכמו שיבואר. דהנה לשון עצרת הוא ע"ד שפי' חז"ל בשמיני עצרת (עי' רמב"ן שם). שהקב"ה אומר לישראל היו עצורים אחי, בחי

כואו ונשמח אני ואחס, וכן הוא גם בשבועות, כי ענין אחד הוא לב' הימים המקודשים ביותר מכל ימות השנה שהם בבחי' יחוד הגמור, שהקב"ה מתייחד עם ישראל, שוו הדרגה הגבוהה ביותר בקדושת המועדים, וכדאיתא בכ"ת אברהם שפסח הוא בחי' אירוסין, ובין פסח ועצרת היו הקב"ה וישראל בבחי' ארוס וארוסה, ובשבועות הוא בחי' נשואין, וכאמור שיום מתן תורה הוא יום חתונתו, שזה ענין כפה עליהם הר כגיגית בחי' חופה, והיינו שבהם היא בחי' דביקות גמורה שיהודי מתדבק אליו ית' ומתבטל ככל מהותו וישותו להש"ת. וז"ש בעבודת ישראל על מאחז"ל (תענית ז'): גדול יום גשמים כיום שניתנה בו תורה לישראל, יום הגשמים מרמו לשמיני עצרת אשר

ומצינו עוד בב' י"ט אלו שהם סיומם של תקופה גדולה וקדושה של חמישים יום, חג השבועות הוא לאחר חמישים יום הנמנין מיום הראשון של פסח, וכדאיתא בספח"ק במד"כ וספרתם לכם חמישים יום כולל גם את יו"ט הראשון של פסח אשר מכותו נמשכת האתערותא דלעילא לכל מ"ט ימי הספירה, ואחר החמישים יום בא חג השבועות שהוא יום הנ"א. וכן שמיני עצרת הוא לאחר תקופת חמישים יום המתחלת מר"ח אלול, ובתוכה כל המועדים ר"ה יו"ט וסוכות, ומסתיימת בשמיני עצרת שהוא יום החמישים ואחד. וכמו שאמר מרן מקוברין ז"ע על ענין חג שמ"ע, שכל ימי בין המצרים, ואחריו אלול תרועה ושכרים, ויום הכיפורים וסוכה וד' מינים, הכל הכנה לשמ"ע לקראת יחוד הגמור, כמ"כ כל עניני מחיית עמלק ויציא מצרים, וספירת העומר, הכל ג"כ הכנה לקראת יום הק' הזה. כ' התקופות הקדושות האלו דחמישים יום מובילים לקראת היום הגדול והקדוש אשר בו יחז"ע קוב"ה וישראל. והנה ב' י"ט האלה הם בבחי' מש"כ בשם בעל נועם א"למלך שקדושת הגייל החלק בין האותיות גבוהה מקדושת אותיות התורה, לפי שהאותיות יש לכ"א רק את קדושת אותה האות, אבל הגייל החלק כולל את קדושת כל האותיות. כיוצא בזה ב' הימים טובים האלו שבועות ושמ"ע המסיימן את התקופות הקדושות ביותר של השנה, את חמישים הימים של הספירה וחמישים הימים של הימים הנוראים, הם בבחי' הגייל החלק שכולל את קדושת כל התקופות שלפניהם. ומהאי טעמא בכל הי"ט יש מצוות מעשיות, אכילת מצה וד' מינים, ואילו בשמ"ע שבועות אין מצוות מעשיות, לפי שהם כדרגה יתירה, קודש קדשים, למעלה מכל עניני עשי, וכמ"ד בתורה אבות לענין שמ"ע שהוא ע"ד שכעת היחוד פושטים התכשיטים וכו' בחי' למעלה מכל תמונה, כי כולו קודש קדשים לגודל האהבה בין קוב"ה וישראל בבחי' כואו ונשמח אני ואחס. והיחוד ככ' ימים אלו הוא ע"י התוה"ק, קבלת התורה בשבועות, ושמחת

האברים, תתכנסו פנימה, 'כנישתא', עצרת לשון התכנסות, התכנסו אל תוך לבבכם, אל הרעותא דליבא, אל סוד הכוונה הפנימית ועמקי המחשבה, התכנסו אל התורה, להשתוקק ולרצות אותה, להתייחד בתענוגים עליונים עם צור ישעכם ומחוללכם, אביכם שבשמים.

עצרת היא עצירה מכל פעולות חיזונית, אפילו ממצוות מעשיות. משביתים כל מעשה ופעולה בגוף, כדי להתכנס אל מדרגת הנשמה בעצמה, שאיננה מתבטאת במעשים. אין מצוות בשבועות. ומה יש בשבועות? - עבודת הלב! השתוקקות אל התורה, רעותא דליבא, כיסופי נפש אל הדבקות הפנימית המחשבתית.

שבועות ושמיני עצרת הם סוד עבודה שבלב, לא עבודת האברים. הם סוד התורה העומדת לעילא מסוד המצוות, אור התורה שמעל כל מימד חומרי ומעל כל פעולה גופנית. אין מצווה מעשית, יש קדושה שבלב, השתוקקות ורצון, תפילה וצימאון אל ההשפעות העליונות של התורה האדירה שמאירה עלינו ביום קדוש זה.

רטז / מז' מודע לבינה

רבי חיים

39

← "עצרת" - התחברות גמורה עם הקב"ה

ובעומק ביאור שם זה דעצרת, נראה דהנהה היסוד לשם זה דעצרת וגדרו, הוא יום השמיני דסוכות - שמיני עצרת, ובו כתיב בפרשת אמור (שם), "ביום השמיני וגו' עצרת היא". וענינו דשמיני עצרת מבואר שהקב"ה אומר לישראל התעכבו לי מעט עוד, ולשון חיבה הוא זה כבנים הנפטרים מאביהם והוא אומר להם "קשה עלי פרידתכם וכו'" [לשון רש"י שלהי פרשת פנחס (במדבר כט, י)]. מבואר דעצרת - עצירה זו היא התחברות גמורה עם הקב"ה, עד שהקב"ה כביכול אינו יכול להפרד מישראל. ונראה דזהו גם שם עצרת דשביעי של פסח, דשם נתחברו ישראל אל הקב"ה כאשר ראוהו כולם על הים, אפילו עוקרים ויונקי שדיים, וזהו מה ששוררו בני ישראל על הים "זה א-לי ואנהו" (שמות טו, ב), ואמרו ז"ל (שבת דף קלג): דענין והלכת בדרכיו - אחרי ד' אלוקים תלכו, "מה הוא הנון ורחום אף אתה היה הנון רחום כו'"; ואבא שאול דרש שם זאת מקרא ד"זה א-לי ואנהו, הו דומה לו", ופירש רש"י, "ולשון אנהו - אני והוא אעשה עצמי כמותו לדבק בדרכיו".

40

ונראה אם כן דזהו ענין עצרת דחג השבועות, שהרי פשוט דהחיבור היותר גדול עם הקב"ה הוא בתורה, וכשישראל מחוברים בתורה אין הקב"ה יכול לפרוש מהם, שהרי אין הקב"ה יכול להפרד מהתורה, כדאמרו ז"ל בשמות רבה (פרשה לג, אות א) "משל למלך שהיתה לו בת יחידה וכו' לפרוש ממנה אינו יכול וכו', כך אמר הקב"ה לישראל נתתי לכם את התורה לפרוש הימנה אינו יכול וכו'", וזהו עצרת דיום מתן תורה. אכן אחר שעשו ישראל את העגל, הרי פרשו מן הקב"ה, פרשו מן התורה, ובטל ענין העצרת, ובאו חכמים ויסדו מחדש את ענין עצרת דהתורה, שחיברו מחדש את ישראל אל הקב"ה ותורתו, וזהו ענין יעודו של החג, לפרוש ממנה אינו יכול, עשו לי קיתון אחד שאדור בתוכם [ענין ביוצר שם], אנו מכריזים על פי חכמים שלפרוש ממנה אינו יכולים, אנו נמצאים במצב קבוע של עצרת עם התורה, נעצרים יחד לעבודת הא-ל יתברך - לפרוש הימנה - הימנו אינו יכולים - עצרת תהיה לכם.

36

שבועות ושמיני עצרת מול יתר החגים

והנה, בכל הימים הטובים אנו מושרשים בסוד המצוות המעשיות, והיינו שאנו עוסקים עם הגוף שלנו בקיום המצוות. וסוד העניין הוא שאנו ממשכים את השפע אל תוך המימדים של העולם הזה החומרי. מה שאין כן בחג השבועות ובשמיני עצרת, סוד השמונה והחמישים שהם מעל העולם הזה ממש, ובימים קדושים ועליונים אלו אנו עולים ממדרגת המצוות ומסוד המשכת האלהות לעולם הזה, ומתרוממים לעילא לעילא לסוד התורה ולסוד העולם העליון, הנשמה בעצמותה. ולכן אין שום מצווה מעשית בחגים אלו, מפני שאנו עולים מסוד הגוף והפעולות המעשיות, שהם סוד המצוות, אל סוד התורה, שהוא ממעל כל המעשים והפעולות, והוא מושרש בסוד הרצון והרעותא דליבא הפנימית.

37

עצרת - עצירת הגוף והתכנסות אל הלב

והנה שמה ואולי אפשר לומר שזה סוד 'עצרת', והיינו שאנו עוצרים את עצמנו מאור המצוות. התורה באה לומר לנו - הנה, עשיתם מצוות רבות, סוכה וארבעת המינים, מצה קרבן פסח ומרור, ספירת העומר, כעת עצרו מכל המצוות הללו, חדלו מכל הפעולות המעשיות, שבתו מנר מצווה, התעלו והתרוממו לעילא לעילא אל פנימיותכם, מעל המעשים והפעולות החומריות, אל אור התורה העליונה, אל השמים העליונים, אל מדרגת הנשמה בעצמותה. אכלתם מצה, ארבע כוסות, ספרתם ספירת העומר בפנים. כעת, עצרת תהיה לכם, עצרו מהמצוות המעשיות, עצרו מפעולות

והנה כמו שהתורה והמצוות הן שתי הדרגות של התגלות האור, הנה כן הדבר ביחס לעם ישראל, שיש בהם סוד שתי דרגות אלו. בחינה אחת בישראל היא עניין המצוות, שהוא מה שישראל עושים בעולם הזה מצוות מעשיות, כדי להמשיך את האור עד הגוף והחומר עצמו. ואולם, יש לישראל גם בחינה עליונה מאוד מאוד, הרבה יותר עליונה מאור המצוות, ובחינה זו היא פנימיות ישראל ממש. והנה ביאור העניין הוא, שהאדם מורכב מגוף חומרי, שעושה בו מעשים ופעולות מעשיות, ויש לו לב ורצון ושכל וכוחות פנימיים שבהם מתייחד בפנימיות חיו. והנה, עיקר המצוות נעשות על ידי האברים החומריים, בחינת חובת האברים. שבשופר תוקע בפיו ושומע באוזנו ומצה אוכל בפיו, וארבעת המינים מנענע בידיו, וכן על זה הדרך ואף שבוודאי מכוון בלבבו ומחשבתו בעת עשיית המצווה, מכל מקום כוונה פנימית זו מולבשת בפעולה מעשית של הגוף החומרי, והוא כמו סוד הנר, שהאור מלוכש בחומר.

מעשי המצוות באברים החומריים הם מדרגה חיזונית של ישראל, שהיא בחינת ירידת ישראל להשפיע בחומריות. ואולם, יש לנו בחינות עמוקות הרבה יותר, שהן למעשה הכוחות הפנימיים שבנו, שהם סוד הרצון והרעותא דליבא, המחשבה הפנימית וסוד הכוונה של הלב. כל הכוחות הללו, הם הכוחות הפנימיים, העליונים מן הגוף ובחינותיו. והנה כוחות אלו הם הכוחות שבהם אנו לומדים תורה ומתקדשים לעילא לעילא. בכוחות אלו אנו מתעצמים בהארה הרוחנית העליונה, במרומי העולמות, ולא בכחינת הורדת האור למטה לארץ.

כך, מצד אחד ישראל נמצאים בעולם החומרי בהיותם בגוף, ובאים להאיר אור בעולם הזה. ומצד שני ישראל עומדים בשמי מרום, עם המלך במלאכתו, עליונים מצד נשמתם הרבה הרבה יותר מכל רבדי העולם הזה כולו. זה סוד המצוות המעשיות שנעשות באברי הגוף, לעומת לימוד התורה שנעשה בכוחות הפנימיים והעמוקים, שהוא סוד הרעותא דליבא, הרצון והמחשבה הפנימית, וסוד הכוונה. שכל הבחינות הפנימיות הללו הנה הן מעל גדר העולמות החומריים כולם, והן מתבררות אותנו אל נשמתנו העומדת בסתר אלוה, בגנוי מרומים (עוד בענין שתי הבחינות שבישראל, ויחסן לתורה ולמצוות, ראה שיחת התורה והמצוות, בסוד רחל ולאה, שתי בחינות בלימוד תורה לשמה).

הנה כתיב (שמות כ טו) דאמרו בני ישראל למשה, "דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו אלקים פן נמות", ויש לעיין דמאי איכפת להם אם ימותו ובפשטו

היו ישראל מוכנים אז למסירות נפש, ואשר נראה, דהבינו בני ישראל דרצון הקב"ה בנתינת התורה, לא היתה אלא להנהיג חיים על פי התורה - למצב של חיי עולם הזה על פי תורה, ואם כן מצב של מיתה אינו המכוון של תורה, וזו שאמרו למשה דכיון דרצון של מעלה הוא חיים על פי תורה, הנה אם ישמעו מפי ד' ממש לא תשאר בהם חיות, ואשר על כן דבר אתה עמנו, ואז נשאר בחיים, ויקיים רצון הקב"ה שהתורה תהיה דרך החיים, של הנהגת עולם הזה, ובאמת הסכימה דעת ד' לזה, כמו שנאמר (דברים ה כה) "היטיבו כל אשר דברו".

והשתא מבואר ענין ה'לכם' דבעינן בעצרת, דכל יסודה של תורה היא 'פן נמות', והיינו דתורה ניתנה לחיים, ולחיים של עולם הזה, וזהו ענין ה'לכם' בעצרת, דכולי עלמא מודים לו.

42 עצם הספירה, כידוע, ענינה בנין האדם לקראת מתן תורה. וכך היא צורת הספירה: בנין שורה אחר שורה, שבע ועוד שבע עד שמגיעים לשלימות בנין האדם בשבועות. ספירת העומר ותג השבועות שבסופה הנם בבחינת "תחילתו השתדלות וסופו מתנה" - במשך ימי הספירה אדם בונה את עצמו, ובשבועות המציאות היא "יורד ה' על הר סיני" - הקב"ה פותח שערי שמים ונותן לנו את תורתו.

הטעם שהגזון של שבועות הנו בהכרח בגדר מתנה, כי בשבועות קבלנו תורה, וכשמדברים על תורה הבקשה היא "חננו מאתך דעה, בינה והשכל" - "חננו" מלשון מתנת חנם בדוקא. כי ישנם דברים שלא יתכן לרכוש בממון, ובהכרח שניתנו למחזיק בהם במתנה. כגון: אם נראה יהודי עונד על ידיו שעון נאה נשאלהו היכן קנה אותו, כי ערכו פחות או יותר ניתן להשגה ע"י בעליו. אך אם נראה אברך חסר אמצעים מחזיק בידיו יהלום בשווי חמש מלין דולר, לא ישאלהו "היכן קנית אותו"? אלא "מי העניק לך אותו במתנה"? כי לא יתכן במציאות שהוא קנה בעצמו את אותו יהלום.

בתורה הקדושה טמונה קירבה כה מופלאה להשי"ת, עד שאפילו ישתדל אדם לקיים מצוות ולעשות מעשים טובים בכל כחו, לא יתכן כלל שיהא

באפשרותו לקנות תורה על ידם. יהודי מצד עצמו אינו מסוגל לקלוט את האמור בתורה הקדושה. אפילו על משה רבינו ע"ה מסופר בחז"ל (שמ"ר מא, ו): "אמר ר' אבהו, כל מ' יום שעשה משה למעלה היה לומד תורה ושוכח, א"ל רבן העולם יש לי מ' יום ואיני יודע דבר, מה עשה הקב"ה? משהשלים מ' יום נתן לו הקב"ה את התורה מתנה, שנאמר ויתן אל משה" גם למשה רבינו ניתנה התורה במתנה, ולא ע"י מעשיו.

ענין זה בא לידי ביטוי גם בנוסח תפילת שמונה-עשרה. לפני הבקשה על התורה - "חננו מאתך דעה בינה והשכל" - ישנה הקדמה: "אתה חונן לאדם דעת", ולעומת זאת לפני שאר הבקשות "סלח לנו", "רפאנו ה'", "ברך עלינו" וכו' לא מצינו כל הקדמה. כי בשעה שבאים לבקש את עצם נשמת הנותן, יש להקדים הקדמה של שבח, ובלעדיה אין לנו את אותה זכות שהיתה במתן תורה. נתינת התורה תמיד תהיה בחנם.

"שבועות" הוא היום בו קבלנו את התורה, וכמו במתן תורה, כך מדי שנה בשנה הקב"ה כביכול מצדו, ללא כל תלות במעשים שלנו, פותח שערי שמים ומשפיע עלינו שפע של תורה. ולכן ביום זה לא נצטוונו במצוה כלשהי. כי בכדי לצאת ממצרים נדרשה מכלל ישראל אותה מסירות נפש של דם פסח ודם מילה, ולכן בכל שנה ושנה כפסח - זמן יציאת מצרים - נצטוונו במצוות מסיימות מעין אלו, אך בכדי לזכות בתורה כמעמד הר סיני לא עשו כלל ישראל דבר, התורה ניתנה להם במתנה.

43 התנאי היחיד לזכייה בתורה - הרצון

והנה אף כי התורה ניתנת לנו במתנה ולא נדרשת מאתנו מסירות נפש עבורה, מ"מ דבר אחד נדרש ממקבל מתנה: לרצות במתנה! דבר זה הנו תנאי יסודי בעצם הנתנה.

הפעולה היחידה שהיתה מצד כלל ישראל בשבועות היתה: רצון והתעוררות לקבל את התורה - "יורצא משה את העם לקראת האלקים מן המחנה" (שמות יט, יז). וכיון שרצו ככל מאודם את התורה, נפתחו להם מעיינות התורה והחכמה.

גם כיום, לעומת חג הפסח שבו עיקר העבודה טמונה במצה - ה"נהמא דמהימנותא" - להחזיר את האמונה לתוך הלב, העבודה המושלת עלינו בחג השבועות אינה אלא לרצות במתנה - בתורה - ולהחשיבה. הקב"ה מצפה לראות מה כביכול נעשה עם התורה הקדושה. ומשל למה הדבר דומה? אדם יסכים להעניק לחבירו יהלום יקר אך ורק אם ידע שהוא ישמור עליו ועיריכנו כפי ערכו, אך אם ידע כי מקבל היהלום מתכוון לשחק עמו בחול, בשום אופן לא יארת ליחנו לו. וכך בשבועות לא מוטל עלינו לקיים מצוות, רק לרצות בתורה הקדושה, וכמו כן לאכול מאכלי חלב... ואכן מי אינו מוכן לקבל זאת על עצמו?!

45

התורה - תפיסת חיים כוללת

כאן הגענו לנקודה יסודית מאוד. לנו נדמה כי אכן קל ופשוט ללמוד תורה ולקיים את מצוותיה, אך עלינו לדעת שהדברים אינם כה פשוטים. המושג "תורה" אין כוונתו רק ללימוד התורה. אמנם לימוד תורה הינה מצוה חשובה מאוד, אך סוף סוף זוהי מצוה אחת מתוך המערכת הכוללת של תרי"ג מצוות התורה. גם קיום המצוות עדיין אינו הביטוי המושלם למושג "תורה".

התורה כוללת בתוכה תרי"ג מצוות: רמ"ח מצוות עשה ושס"ה מצוות לית, שהן כנגד רמ"ח איברים ושס"ה גידים שבאדם. כי התורה אינה רק לימוד תורה וקיום מצוות, אלא היא תפיסת חיים כוללת המשפיעה על כל חיי היהודי. ההבדל בין יהודי לגוי, ההבדל בין מי ששומר תורה ומצוות למי שאינו שומר תומ"צ וההבדל בין בן תורה לבין מי שאינו בן תורה, אינו

46

. ענין זה שייך גם אצלנו. ככל שנה ושנה כשמגיע ליל שבועות, הקב"ה, כביכול, סובב בעולם ושואל כל אחד מאתנו: "האם הנך מעוניין לקבל את התורה? ומה אנו עונים לו, כביכול? "רגע, מה כתוב בה...", כלומר, אם באמת הכוונה בקבלת התורה היא להעשות מתמיד עצום וללמוד כל היום ממש כגדולי הדור, איננו בטוחים במאת האחוזים שאכן הננו מעוניינים... רוצים אנו לטעום גם מעט מהנאות העולם הזה (עיתונים, טלוויזיה וכיוצ"ב). מוכנים אנו להיות "בחורי ישיבה", ללמוד את המסכת הנלמדת בישיבה, ואף למסור עליה "חבורה", אך להקריב את החיים... זו כבר שאלה אחרת.

הדוגמאות הללו אולי אינן שייכות לכל אחד, אך כל אחד מאתנו יודע מהו אצלו הנקודה האישית שלו שבשום אופן הוא אינו מוכן להתנתק ממנה. הוא מוכן לקיים את כל התורה כולה, רק באותה נקודה - מבקש הוא כביכול מאתו יתברך - אל תיגע. אך הקב"ה במתן תורה דורש מאתנו שינוי בכל צורת החיים. להעשות "בן תורה" אמיתי ולהקדיש את כל מציאותנו לבורא כל העולמים. ואמירת "נעשה ונשמע" על ידנו, אין כוונתה שהננו מוכנים למות על קידוש השם, אלא שנמצא את האושר הטמון בחיים של קיום תורה ומצוות.

יהודי אשר בחג השבועות יעמוד לפני בורא העולם ויאמר לו כך: "רביש"ע, רצוני לקבל עלי עול תורה, אך סוף סוף הנני מוגבל עקב היצירה הגדול הנמצא בתוכי. מבקש אני ממך, אפוא, שתרוממני למדרגת מתמיד אמיתי, שקרע באמת בלימוד התורה וקיום מצוותיה, ושכל הכלי העולם הזה

לא יעניינו אותי כלל. דבר זה הנני מבקש ממך מתוך עונג ורצון, מובטח לו כי ביום זה יפתחו בפניו שערי שמים וישפיע עליו שפע של סייעתא דשמיא, וכמו שהובא לעיל בשם האר"י ז"ל כי כל חיי האדם תלויים בלילה זה.

47

* זוהי עבודתנו בחג השבועות: לרצות באמת להשתנות ולגדול בתורה, ולהיות מוכנים לשם כך להקריב את נפשנו ואת כל מציאותנו לחיים אמיתיים של תורה.